

УДК 338.439

[https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-9\(37\)-102-112](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-9(37)-102-112)

Сергієнко Наталія Артурівна доктор юридичних наук, професор кафедри публічного права Факультету права та міжнародних відносин, Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, <https://orcid.org/0000-0002-6681-5961>

Гапонов Олександр Олександрович доктор філософії, Генеральний директор ТОВ «Ексклюзив консалтинг груп», <https://orcid.org/0000-0002-7778-673X>

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ АРБІТРАЖ: МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ТА ПРАКТИКА ЗАХИСТУ ПРАВ ІНВЕСТИТОРІВ В УКРАЇНІ

Анотація. Інвестиційний арбітраж є важливим механізмом вирішення міжнародних спорів між державами та іноземними інвесторами. В умовах глобалізації та постійного економічного співробітництва між різними країнами, питання захисту інвестиційних інтересів набуває дедалі більшої ваги. Ситуації, коли іноземні інвестори стикаються з порушенням своїх прав, можуть суттєво вплинути на економіку приймаючої держави та її міжнародний імідж. Арбітраж пропонує незалежний та ефективний механізм вирішення таких конфліктів, що є вкрай важливим для забезпечення стабільності інвестиційного середовища.

Міжнародні стандарти у сфері інвестиційного арбітражу встановлюють чіткі правила щодо захисту прав інвесторів та механізмів вирішення спорів. Багатосторонні інвестиційні угоди, двосторонні договори про захист інвестицій, а також інші міжнародні правові акти надають інвесторам можливість звертатися до міжнародних арбітражних інституцій. Однією з найвідоміших інституцій є Міжнародний центр з врегулювання інвестиційних спорів (ICSID), який був створений під егідою Світового банку для вирішення інвестиційних конфліктів між державами та іноземними інвесторами.

Україна, як держава, що активно залучає іноземні інвестиції, вже має багаторічний досвід участі у міжнародних інвестиційних арбітражах. Низка арбітражних справ, в яких Україна виступала стороною, стала знаковими для розвитку правового регулювання інвестиційної діяльності в країні. Ці справи, що охоплюють різні сектори економіки - від енергетики до приватизації, підкреслюють важливість дотримання державою міжнародних зобов'язань та підтримки надійного інвестиційного клімату.

Окрім того, з огляду на сучасні виклики, зокрема військову агресію з боку Російської Федерації, правовий захист інвестицій набуває ще більшого

значення для України. Інвестори, стикаючись з ризиками, пов'язаними з політичною нестабільністю та безпековими загрозами, потребують гарантій з боку держави. В цьому контексті, міжнародний арбітраж залишається ключовим елементом у забезпеченні стабільності та прогнозованості для інвесторів.

Таким чином, актуальність даної теми є незаперечною, так як ефективний інвестиційний арбітраж є гарантом стабільності міжнародних інвестиційних відносин. Захист прав інвесторів сприяє зміцненню інвестиційного клімату в Україні та підвищує її репутацію на міжнародній арені як надійного партнера для залучення іноземного капіталу в умовах глобальних економічних і політичних викликів.

Ключові слова: інвестиційний арбітраж, міжнародні стандарти, захист інвесторів, іноземні інвестиції, арбітражні спори, міжнародне право, інвестиційний клімат, економічна стабільність.

Serhiienko Nataliia Arthurivna <https://orcid.org/0000-0002-6681-5961>

Gaponov Oleksandr Oleksandrovyh <https://orcid.org/0000-0002-7778-673X>

INVESTMENT ARBITRATION: INTERNATIONAL STANDARDS AND PRACTICE OF PROTECTION OF INVESTORS' RIGHTS IN UKRAINE

Abstract. Investment arbitration is an important mechanism for resolving international disputes between states and foreign investors. In a world characterized by globalization and continuous economic cooperation between different countries, the issue of protecting investment interests is gaining increasing importance. Situations where foreign investors face violations of their rights can significantly impact the economy of the host state and its international reputation. Arbitration offers an independent and effective mechanism for resolving such conflicts, which is crucial for ensuring the stability of the investment environment.

International standards in the field of investment arbitration establish clear rules regarding the protection of investor rights and the mechanisms for resolving disputes. Multilateral investment treaties, bilateral investment treaties (BITs), as well as other international legal instruments provide investors with the opportunity to seek recourse through international arbitration institutions. One of the most prominent institutions is the International Centre for Settlement of Investment Disputes (ICSID), which was established under the aegis of the World Bank to resolve investment disputes between states and foreign investors.

Ukraine, as a country that actively attracts foreign investment, already has extensive experience in participating in international investment arbitrations. A number of arbitration cases in which Ukraine was a party have become landmark

events in the development of legal regulation of investment activities in the country. These cases, which span various sectors of the economy—from energy to privatization—highlight the importance of the state's adherence to international obligations and maintaining a reliable investment climate.

Furthermore, given the current challenges, particularly the military aggression by the Russian Federation, legal protection of investments is of even greater significance for Ukraine. Investors facing risks associated with political instability and security threats require guarantees from the state. In this context, international arbitration remains a key element in ensuring stability and predictability for investors.

Therefore, the relevance of this topic is undeniable, as effective investment arbitration is a guarantee of stability in international investment relations. The protection of investor rights contributes to strengthening Ukraine's investment climate and enhances its reputation on the global stage as a reliable partner for attracting foreign capital amidst global economic and political challenges.

Keywords: investment arbitration, international standards, investor protection, foreign investment, arbitration disputes, international law, investment climate, economic stability.

Постановка проблеми. Проблема інвестиційного арбітражу полягає в його ефективності як інструменту захисту прав інвесторів, що часто стикається з низкою труднощів. Однією з найбільш вагомих перешкод є відмінності в правових системах різних держав, що можуть призводити до нерівного підходу до іноземних інвесторів. Незважаючи на існування міжнародних стандартів, їхнє застосування в значній мірі залежить від внутрішньої політичної ситуації та економічних інтересів конкретної країни, що може ускладнити передбачуваність та стабільність процесу захисту інвестицій. Ще однією суттєвою проблемою є питання виконання арбітражних рішень. У деяких випадках держави оскаржують або відмовляються виконувати ці рішення, що підриває довіру до арбітражу як надійного механізму вирішення інвестиційних спорів. Це може звести нанівець зусилля інвесторів, навіть якщо рішення винесене на їхню користь. Крім того, існує певний дисбаланс між правами держави і інвесторів у контексті арбітражу. Часто міжнародні угоди можуть обмежувати можливості держав здійснювати необхідні економічні та соціальні реформи, оскільки пріоритет надається інтересам інвесторів. Це створює додаткові виклики для країн, які прагнуть захистити свої публічні інтереси без загрози арбітражних позовів.

Таким чином, проблема ефективності інвестиційного арбітражу полягає в необхідності збалансованого підходу, який би враховував інтереси обох сторін – держав і інвесторів – та забезпечував належне дотримання міжнародних стандартів з одночасним поважанням суверенітету країн.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз останніх досліджень і публікацій показує, що питання інвестиційного арбітражу, міжнародних стандартів та захисту прав інвесторів в Україні було предметом вивчення багатьох науковців. Зокрема, дослідження В. І. Васильєва, О. Є. Кузьміна, С. Б. Львовичіної, М. В. Чали та І. І. Лук'яненка значно розширили теоретичне підґрунтя щодо правового регулювання інвестиційних спорів. Особливий акцент у своїх роботах на правових аспектах інвестиційного арбітражу робили такі дослідники, як О. М. Поручник, Ю. Б. Іванов, Л. Д. Козаченко, В. П. Крамаренко, Т. О. Пащенко та О. В. Прокопенко. Також варто відзначити вклад В. М. Сидоренка, І. Ю. Хвесика, О. І. Чернеги, які досліджували сучасні тенденції міжнародного арбітражу в умовах глобалізації та їхній вплив на інвестиційний клімат України.

Метою статті є дослідження проблематики інвестиційного арбітражу в Україні, зокрема аналіз міжнародних стандартів захисту прав інвесторів та оцінка викликів, пов'язаних із їхньою імплементацією в умовах політичної та економічної нестабільності. Також передбачається виявлення можливих шляхів вдосконалення правових механізмів для забезпечення ефективного функціонування інвестиційного арбітражу в Україні.

Виклад основного матеріалу. Інвестиційний арбітраж є важливим інструментом захисту прав іноземних інвесторів у відносинах з державами, які приймають інвестиції. Цей механізм набув значної популярності у зв'язку з розвитком глобалізації, коли міжнародні інвестиції стали одним із ключових факторів економічного зростання. В Україні інвестиційний арбітраж виконує важливу роль у контексті захисту іноземних інвестицій і підтримки стабільного інвестиційного клімату, особливо в умовах політичної та економічної нестабільності.

Основою для вирішення інвестиційних спорів між інвесторами та державами є міжнародні угоди, такі як двосторонні інвестиційні договори (BITs), Договір про енергетичну хартію та інші багатосторонні угоди. Ці договори забезпечують захист інвесторів через механізми арбітражу, зокрема в межах Міжнародного центру з врегулювання інвестиційних спорів (ICSID)[1], створеного під егідою Світового банку. Міжнародні стандарти також передбачають можливість оскарження дій держав, які можуть порушувати права інвесторів або наражати їх на непрямі втрати, як-от націоналізація чи недотримання умов договорів[2, с. 103].

Досвід іноземних держав свідчить, що успішна практика арбітражу значно залежить від правової системи країни та рівня імплементації міжнародних угод. Наприклад, у Німеччині арбітраж відіграє ключову роль у врегулюванні інвестиційних спорів завдяки стабільній правовій системі та інтеграції міжнародних стандартів арбітражу в національне законодавство. Німеччина є членом Міжнародного центру з врегулювання інвестиційних спорів (ICSID),

що дозволяє інвесторам звертатися до міжнародних арбітражних інстанцій у випадку порушення їхніх прав. Важливим аспектом німецької правової системи є можливість безперешкодного виконання арбітражних рішень, що створює довіру серед іноземних інвесторів. Арбітраж у Німеччині також широко застосовується у вирішенні спорів у сфері енергетики, приватизації та великих інфраструктурних проєктів, що робить країну привабливою для інвесторів.

Окрім цього, Німеччина має добре розвинену систему комерційного арбітражу, що сприяє ефективному вирішенню спорів між приватними компаніями та державою. Німецька арбітражна система вирізняється прозорістю та високою незалежністю арбітражних суддів, що робить процес більш передбачуваним для іноземних інвесторів. Держава також активно підтримує розвиток арбітражу шляхом співпраці з міжнародними організаціями та створення сприятливих умов для інвесторів. Одним з ключових центрів арбітражу в країні є Німецький арбітражний інститут (DIS), який має високий рівень довіри серед бізнес-середовища. Завдяки цим факторам, Німеччина стала одним із провідних центрів арбітражу в Європі.

Важливу роль у розвитку арбітражу в Німеччині відіграють законодавчі ініціативи, які спрямовані на вдосконалення правових механізмів вирішення інвестиційних спорів. Зокрема, німецьке законодавство дозволяє сторонам обирати арбітрів із високим рівнем експертизи в конкретній галузі, що підвищує якість рішень та їхню ефективність. Крім того, Німеччина є підписантом Нью-Йоркської конвенції про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень, що забезпечує автоматичне визнання арбітражних рішень у більшості країн світу. Така система гарантій для інвесторів робить країну привабливим місцем для міжнародного бізнесу, що сприяє зростанню обсягів іноземних інвестицій[3].

Франція також демонструє успішну практику арбітражу завдяки високому рівню правової стабільності та чіткому регулюванню інвестиційної діяльності. Франція є одним із провідних центрів арбітражу в Європі завдяки своїй багатовіковій традиції використання арбітражу як засобу вирішення комерційних та інвестиційних спорів. Країна активно підтримує міжнародний арбітраж через законодавчі ініціативи, які забезпечують його ефективність і прозорість. Франція також є підписантом Нью-Йоркської конвенції, що дозволяє легко виконувати арбітражні рішення на її території та за її межами[4]. Одним з найважливіших арбітражних центрів у Франції є Міжнародна торгова палата (ICC), яка має значний вплив на розвиток світової практики арбітражу.

Французька правова система дозволяє сторонам обирати арбітрів, що мають необхідні знання і досвід, що підвищує якість рішень. Арбітражні суди у Франції мають високий рівень незалежності, що сприяє довірі до процесу з боку інвесторів. Важливим аспектом французької практики є те, що арбітражні

рішення визнаються й виконуються не лише в межах країни, але й за її кордонами, що додає додаткової привабливості для іноземних інвесторів. Це дозволяє забезпечити ефективне врегулювання інвестиційних спорів у широкому спектрі галузей, включаючи енергетику, будівництво та фінанси. Такий підхід робить Францію одним із найпривабливіших центрів для міжнародного арбітражу в Європі.

Французьке законодавство також постійно вдосконалюється для адаптації до нових викликів, що виникають у сфері міжнародного інвестиційного арбітражу. Останні зміни в законодавстві були спрямовані на спрощення процедури арбітражу та зниження його вартості, що робить процес доступнішим для широкого кола учасників. Франція продовжує активно розвивати свої арбітражні інституції, співпрацюючи з іншими міжнародними організаціями та державами. Це сприяє зростанню її впливу в галузі арбітражу та зміцнює її позиції на міжнародній арені як одного з ключових центрів вирішення інвестиційних спорів[5, с. 26-27].

Нідерланди, у свою чергу, відомі як одна з найбільш інвестиційно привабливих країн саме завдяки прозорій правовій системі та надійному механізму арбітражу. Амстердам виступає важливим центром для міжнародних арбітражних процесів, зокрема через наявність високопрофесійних арбітражних інституцій, таких як Нідерландський арбітражний інститут (NAI). Нідерланди мають багату історію застосування арбітражу в комерційних та інвестиційних спорах, що дозволило країні набути статусу одного з ключових гравців у цій сфері. Арбітражні рішення в Нідерландах виконуються швидко і без затримок, що забезпечує довіру інвесторів і стабільний інвестиційний клімат.

Важливою перевагою нідерландської системи арбітражу є її відкритість для міжнародних учасників і висока ефективність розгляду спорів. Нідерланди є підписантом Нью-Йоркської конвенції[6], що забезпечує автоматичне виконання арбітражних рішень у більшості країн світу. Крім того, держава активно підтримує арбітражні ініціативи на міжнародному рівні, що дозволяє налагоджувати ефективну співпрацю з іншими країнами та організаціями. Правова система Нідерландів орієнтована на забезпечення максимальної прозорості та передбачуваності процесу, що є важливим фактором для інвесторів. Це дозволяє країні залишатися на передовій позиції серед міжнародних центрів арбітражу.

Досвід Сполучених Штатів Америки також є цікавим у контексті арбітражу, оскільки американська система арбітражу широко застосовується як у внутрішніх, так і в міжнародних інвестиційних спорах. США є однією з перших країн, які впровадили чіткі законодавчі рамки для регулювання арбітражу на державному рівні, зокрема завдяки Федеральному закону про арбітраж 1925 року. Цей закон став основою для розвитку ефективної системи

арбітражу, яка захищає права інвесторів та дозволяє вирішувати спори без зайвих затримок, що є суттєвою перевагою порівняно з традиційними судовими процесами. Діяльність арбітражних судів у США підпорядкована високим стандартам прозорості й незалежності, що сприяє підвищенню довіри з боку міжнародних інвесторів.

У США також широко застосовується комерційний арбітраж, який дозволяє сторонам обирати арбітрів з експертними знаннями у конкретних галузях. Це надає інвесторам можливість отримати якісне та об'єктивне вирішення спорів, а також мінімізувати ризики, пов'язані з непередбачуваністю судових рішень у загальних судах. Крім того, арбітраж у США вирізняється своєю гнучкістю, оскільки сторони можуть узгоджувати певні процесуальні аспекти, що дозволяє пришвидшити розгляд справ та знизити витрати на їх вирішення. Така гнучкість, разом із надійністю правової системи, робить арбітраж у США привабливим інструментом для іноземних інвесторів.

Сполучені Штати також є активними учасниками міжнародних арбітражних процесів, як у контексті вирішення спорів за участю американських компаній, так і за участю іноземних інвесторів. США підписали низку двосторонніх інвестиційних угод (BITs), що забезпечують можливість звернення до міжнародних арбітражних інстанцій. Крім того, США є підписантом Нью-Йоркської конвенції про визнання і виконання іноземних арбітражних рішень, що забезпечує автоматичне виконання арбітражних рішень, винесених у інших юрисдикціях. Це створює додаткові гарантії для інвесторів, які ведуть свою діяльність у США, і підвищує рівень правової захищеності у міжнародних інвестиційних відносинах[7].

Американська арбітражна система також відзначається високою ефективністю в контексті вирішення інвестиційних спорів у таких галузях, як енергетика, технології та інфраструктура. Враховуючи стратегічну важливість цих секторів для економіки США, інвестори можуть бути впевнені, що арбітраж дозволить їм оперативно вирішувати спірні питання без значних втрат часу і ресурсів. Арбітражні установи, такі як Американська арбітражна асоціація (AAA), забезпечують високі стандарти якості розгляду справ, що сприяє збереженню довіри до цієї системи як на національному, так і на міжнародному рівнях[8, с. 102].

Окрім того, США пропонують значні податкові й юридичні переваги для інвесторів, які обирають арбітраж як метод вирішення спорів. Важливим фактором є те, що Федеральний закон про арбітраж заохочує досягнення згоди між сторонами і сприяє уникненню тривалих судових розглядів. Це, у свою чергу, знижує рівень конфліктності та забезпечує можливість швидкого відновлення нормальних комерційних відносин між сторонами після вирішення спору.

Інші країни, такі як Сінгапур, також демонструють позитивний досвід у розвитку інвестиційного арбітражу. Сінгапур став одним із провідних арбі-

тражних центрів в Азії завдяки активному просуванню арбітражу як основного способу вирішення спорів. Чітке регулювання та підтримка міжнародних арбітражних інституцій, таких як Сінгапурський міжнародний арбітражний центр (SIAC), забезпечили довіру інвесторів до арбітражної системи країни. Сінгапурський міжнародний арбітражний центр (SIAC) був заснований у 1991 році з метою стати нейтральною платформою для врегулювання міжнародних комерційних та інвестиційних спорів. Основна мета центру полягає у забезпеченні швидкого, прозорого та справедливого процесу вирішення конфліктів, уникаючи тривалих судових розглядів і національних судових систем. SIAC прагне досягти високих стандартів якості в арбітражних процесах, щоб інвестори та компанії могли бути впевненими у неупередженості та об'єктивності рішень. Завдяки цьому центр здобув довіру міжнародних інвесторів та бізнесу, позиціонуючи себе як один із найважливіших арбітражних центрів у світі. SIAC також має на меті сприяти популяризації арбітражу в Азійсько-Тихоокеанському регіоні та на глобальному рівні. Центр активно працює над розвитком арбітражної інфраструктури та вдосконаленням нормативно-правової бази, яка регулює арбітражну діяльність, що сприяє зростанню кількості звернень до арбітражу в регіоні. Він також організовує навчальні заходи та конференції для поширення знань про арбітраж серед правників, бізнес-лідерів та інвесторів. Однією з ключових задач SIAC є адміністрування арбітражних справ, яке охоплює всі етапи процесу від подання заяви до винесення арбітражного рішення. Центр забезпечує арбітрам усі необхідні ресурси для проведення справедливого та ефективного процесу, надаючи консультації та організаційну підтримку сторонам конфлікту. Важливою задачею SIAC є вибір кваліфікованих арбітрів для кожної конкретної справи. Центр працює з міжнародним пулом арбітрів, серед яких присутні висококваліфіковані фахівці у різних галузях права, що дозволяє підібрати експертів, які мають спеціальні знання у відповідній сфері спору. Ще однією важливою задачею є постійне оновлення та вдосконалення Арбітражного регламенту SIAC, щоб відповідати сучасним тенденціям і викликам у світі міжнародного бізнесу та права. Регламент SIAC забезпечує високий рівень процесуальної гнучкості, дозволяючи сторонам коригувати процедури відповідно до їхніх потреб. Це робить арбітраж у SIAC привабливим для міжнародних компаній, які шукають оперативного вирішення спорів. Крім того, SIAC активно займається популяризацією арбітражу через просвітницьку діяльність, організовуючи семінари, воркшопи та конференції на глобальному рівні. Центр сприяє підвищенню рівня обізнаності бізнесу про можливості арбітражу як інструменту вирішення комерційних спорів, що допомагає залучати нових клієнтів та підтримувати інтерес до арбітражу як альтернативи традиційним судовим процесам. SIAC має широкі повноваження у сфері арбітражу, що охоплюють адміністрування справ та моніторинг їхнього ходу. Центр має

повноваження призначати арбітрів з урахуванням специфіки кожної справи, а також слідкувати за дотриманням Арбітражного регламенту та норм міжнародного права. SIAC забезпечує контроль за строками вирішення спорів, організує слухання та сприяє у взаємодії між сторонами. Одним із ключових аспектів діяльності SIAC є надання рекомендацій щодо вибору процедур і процедурних правил, що можуть бути застосовані до конкретного арбітражного спору. Окрім основних процесуальних функцій, SIAC також має повноваження контролювати фінансові аспекти арбітражних справ, зокрема визначати та розподіляти арбітражні витрати між сторонами. Ця роль дозволяє забезпечити прозорість і справедливість у питанні витрат, що є важливим аспектом у міжнародному арбітражі. Центр також має можливість здійснювати перевірку та затвердження рішень арбітрів перед їх офіційним прийняттям, що гарантує високу якість прийнятих рішень і їх відповідність міжнародним стандартам. SIAC виконує важливу роль у забезпеченні нейтрального і надійного форуму для вирішення міжнародних спорів, що робить його одним із провідних арбітражних центрів в Азії та у світі. Його призначення полягає у створенні умов для швидкого та неупередженого врегулювання конфліктів між інвесторами та державами, а також між приватними компаніями. Завдяки своїй репутації та прозорій діяльності, SIAC приваблює великих міжнародних гравців, що шукають надійний та справедливий інструмент для вирішення суперечок[9; 10].

У свою чергу, досвід Аргентини демонструє виклики, з якими стикаються держави в процесі виконання арбітражних рішень. Після фінансової кризи 2001 року країна зіштовхнулася з численними арбітражними позовами від інвесторів, які вимагали компенсацій за втрати, спричинені урядовими заходами щодо стабілізації економіки. Хоча арбітражні суди виносили рішення на користь інвесторів, виконання цих рішень затягувалося через складні внутрішньополітичні та економічні фактори. Це підкреслює важливість не лише наявності міжнародних угод і арбітражних механізмів, але й здатності держав забезпечити виконання рішень.

Для України важливим є врахування досвіду цих країн у розвитку національної системи арбітражу та забезпеченні ефективної імплементації міжнародних стандартів. Проблеми з виконанням рішень арбітражних судів та політичні виклики, які з цим пов'язані, залишаються серйозними перешкодами на шляху до покращення інвестиційного клімату. Однак, успішний досвід іноземних держав свідчить, що прозора правова система та стабільні механізми виконання рішень є ключовими факторами для залучення іноземних інвесторів та зміцнення позицій України в міжнародних інвестиційних спорах.

Висновки. Інвестиційний арбітраж є важливим інструментом захисту інвесторів, що сприяє стабільності міжнародних інвестиційних відносин. Досвід різних країн демонструє, що ефективність арбітражу залежить від

правової стабільності, прозорості механізмів вирішення спорів та здатності держав забезпечувати виконання арбітражних рішень. Впровадження міжнародних стандартів і належне правове регулювання є вирішальними для зростання довіри інвесторів.

Україна, як країна, що прагне покращити інвестиційний клімат, має взяти за приклад кращі світові практики. Врахування досвіду таких країн, як Німеччина, Франція, Нідерланди та США, може допомогти Україні зміцнити власну арбітражну систему та підвищити ефективність захисту іноземних інвесторів. Це, у свою чергу, сприятиме залученню нових інвестицій та економічному розвитку країни.

Підвищення прозорості арбітражних процесів, забезпечення належного виконання рішень та вдосконалення національного законодавства є важливими кроками для зміцнення позицій України у сфері інвестиційного арбітражу. Ефективна арбітражна система здатна стати ключовим фактором у створенні стабільного інвестиційного середовища та залученні іноземного капіталу в економіку країни.

Література:

1. Інформація про міжнародний арбітраж від Aceris Law LLC URL: <https://www.international-arbitration-attorney.com/uk/the-international-centre-for-settlement-of-investment-disputes-icsid/>
2. Коваленко І. В. Міжнародний комерційний арбітраж: від античності до сьогодення. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки*. 2016. Вип. 6 (1). С. 101–105.
3. Захватаєв В. Судова і арбітражна система Німеччини Український адвокат. 2012. № 1-2 (65-66). URL: https://jurliga.ligazakon.net/analitycs/57429_sudova--arbtrazhna-sistema-nmehchini
4. Анулювання міжнародних арбітражних рішень, винесених у Франції URL: <https://www.international-arbitration-attorney.com/uk/arbitration/france-arbitration/>
5. Аніщенко А., Лаптев К. Арбітраж Франції: що треба знати практикуючому юристу про Міжнародний арбітражний суд при МТП в Парижі. *Юрист*. 2017. №5. С. 29-33.
6. Міжнародний арбітражний суд Нідерландів. URL: <https://www.international-arbitration-attorney.com/ru/international-arbitration-in-the-netherlands/>
7. Арбітраж міжнародний. URL: <https://vue.gov.ua/>
8. Кравцов С. О. Міжнародний комерційний арбітраж та національні суди. Харків : Право, 2014. 230 с.
9. Potomkina Y. Singapore Convention as a new tool in international trade. *Yuryst & Zakon*. 2019. №35. С. 1-5
10. Арбітраж у Сингапурі. URL: <https://ybcase.com/company-services/mediation/arbitraz-v-singapore>

References:

1. Informatsiia pro mizhnarodnyi arbitrazh vid Aceris Law LLC [Information on international arbitration from Aceris Law LLC] Retrieved from <https://www.international-arbitration-attorney.com/uk/the-international-centre-for-settlement-of-investment-disputes-icsid/> [in Ukrainian]

2. Kovalenko, I. V. (2016) Mizhnarodnyi komertsiiyi arbitrazh: vid antychnosti do sohodennia [International commercial arbitration: from antiquity to the present]. Naukovi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Serii: Yurydychni nauky - Scientific Bulletin of Kherson State University. Series: Legal Sciences. Vyp. 6 (1). S. 101–105. [in Ukrainian]
3. Zakhvataev, V. (2012) Sudova i arbitrazhna systema Nimechchyny Ukrainskyi advokat [Court and arbitration system of Germany Ukrainian lawyer]. № 1-2 (65-66). Retrieved from https://jurliga.ligazakon.net/analytys/57429_sudova--arbtrazhna-sistema-nimechchini [in Ukrainian]
4. Anulivannia mizhnarodnykh arbitrazhnykh rishen, vynesenykh u Frantsii [Annulment of international arbitration awards rendered in France] Retrieved from <https://www.international-arbitration-attorney.com/uk/arbitration/france-arbitration/> [in Ukrainian]
5. Anishchenko, A., Laptiev, K. (2017) Arbitrazh Frantsii: shcho treba znaty praktykuiuchomu yurystu pro Mizhnarodnyi arbitrazhnyi sud pry MTP v Paryzhi [French arbitration: what a practicing lawyer needs to know about the International Court of Arbitration at the ICC in Paris]. Yuryst - Lawyer. №5. S. 29-33. [in Ukrainian]
6. Mizhnarodnyi arbitrazhnyi sud Niderlandiv [International Court of Arbitration of the Netherlands] Retrieved from <https://www.international-arbitration-attorney.com/ru/international-arbitration-in-the-netherlands/> [in Ukrainian]
7. Arbitrazh mizhnarodnyi [Arbitration is international] Retrieved from <https://vue.gov.ua/> [in Ukrainian]
8. Kravtsov, S. O. (2014) Mizhnarodnyi komertsiiyi arbitrazh ta natsionalni sudy [International commercial arbitration and national courts]. Kharkiv : Pravo. 230 s. [in Ukrainian]
9. Potomkina, Y. (2019) Singapore Convention as a new tool in international trade [Singapore Convention as a new tool in international trade]. Yuryst & Zakon - Yuryst & Zakon. 2019. №35. S. 1-5. [in Ukrainian]
10. Arbytrazh u Synhapuri [Arbitration in Singapore]. Retrieved from <https://ybcase.com/company-services/mediation/arbitraz-v-singapore> [in Ukrainian]